

REFLEKSJE NA TEMAT KODEKSU ETYKI ZAWODOWEJ POLSKIEJ PIELEŃNIARKI

REFLECTIONS CONCERNING THE CODE OF PROFESSIONAL ETHICS OF A POLISH NURSE

Maria Korczak

Oddział Chirurgii Ogólnej Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kielcach

Ordynator Oddziału: prof. zw. dr hab. n. med. S. Głuszek

Zakład Chirurgii i Pielęgniarstwa Chirurgicznego, Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa

Kierownik Zakładu: prof. zw. dr hab. n. med. Stanisław Głuszek

STRESZCZENIE

Autorka przedstawiła wybrane własne przemyślenia dotyczące Kodeksu Etyki Zawodowej. Omówiła podstawowe cele etyki pielęgniarskiej oraz scharakteryzowała model współczesnej pielęgniarki dobrze przygotowanej do zawodu, o dużej wrażliwości etycznej. Następnym wysokich wymagań zawodowo-etycznych jest duże obciążenie psychiczne związane z wykonywaniem zawodu pielęgniarki.

Słowa kluczowe: pielęgniarstwo, etyka, Kodeks Etyki Zawodowej.

SUMMARY

The author presents her reflections concerning the Code of Professional Ethics. Basic aims of nurse's ethics are discussed and the model of a contemporary nurse, well prepared for her profession and having high ethical sensibility, is characterised. The consequence of high professional and ethical requirements is a considerable psychical burden connected with the nurse's occupation.

Key words: nursing, ethicist, Code of Professional Ethics.

Zawód pielęgniarki jest zawodem samodzielnym, dlatego istotne znaczenie ma znajomość aktów prawnych regulujących wykonywanie tejże praktyki. Odpowiedzialność zawodowa pielęgniarek w polskim systemie prawnym określona jest m.in. w Ustawie o Samorządzie Pielęgniarek i Położnych [1], pośrednio wynika też z Ustawy o Zawodach Pielęgniarki i Położnej [2]. Niezależnie od istniejących regulacji prawnych ma również odzwierciedlenie na gruncie Kodeksu Etyki Zawodowej Polskiej Pielęgniarki i Położnej [3].

Kodeks składa się z:

- 1) części ogólnej – mówiącej o działalności zawodowej pielęgniarek, rozwoju osobistym oraz o samorządowych organizacjach zawodowych,
- 2) części szczegółowej – zawierającej powinności pielęgniarki wobec ludzi wymagających pomocy, w stosunku do praktyki zawodowej, do współpracowników oraz własnego zawodu.

Zmiany, które dokonują się w polskim życiu politycznym, społecznym i ekonomicznym, znajdują swoje odzwierciedlenie w zachowaniu i oczekiwaniach ludzi. Oczekiwania społeczeństwa wobec jakości świadczeń profilaktyczno-leczniczych stale rosną. Środki masowego przekazu nie zawsze obiektywnie

i wiernie ukazują ciężką pracę pielęgniarek. Ludzie nie wierzą w deklaracje polityków, uczciwość instytucji i rzetelność urzędników, nie mają wreszcie zaufania do samych siebie. Czy w zawrotnym tempie naszego życia, wśród wielu trudności i przeszkód, jakie ono nam niesie pielęgniarki i położne powinny znaleźć czas na rozważania dotyczące Kodeksu Etyki Zawodowej? Uważam, że nie wystarczy wiedzieć, że nasz zawód ma swój kodeks etyki, za mało również, by od czasu do czasu przeczytać jego zapisy, trzeba go przyjąć jako osobisty drogowskaz i prezentować te zapisy swoją postawą. Niestety, kodeks nie mówi pielęgniarce, co powinna zrobić w konkretnej sytuacji. Korzystając z własnej wiedzy etycznej i umiejętności posłużenia się nią, musi sama podjąć odpowiednią decyzję. „Od pielęgniarki oczekuje się nie tylko poważnego i pogodnego spojrzenia na życie, ale i zinternalizowanych wartości i norm moralnych oraz poczucia odpowiedzialności za swoje postępowanie” [4]. Pielęgniarstwo to nie tylko zawód, ale także powołanie, wymagające od jej przedstawicieli przyjęcia i prezentowania specyficznej postawy zawodowej. Coraz większe są oczekiwania i wymagania społeczeństwa odnoszące się zarówno do kompetencji, jak i postępowania zgodnego

z normami etycznymi. Postępując zgodnie z normami zawodowymi w konkretnych sytuacjach, w istotny sposób wpływamy na kształtowanie opinii publicznej o zawodzie. Podstawowym celem etyki zawodowej jest sprzyjanie dobremu wykonywaniu zawodu, wzbudzanie zaufania społecznego, wzmacnianie poczucia obowiązku. „Pielęgniarstwo jako nauka humanistyczna umożliwia łączenie i integrowanie nauki z pięknem, sztuką, etyką i estetyką w pielęgniarstwie procesach opiekuńczej troskliwości, która występuje w relacjach człowiek–człowiek. W rozwoju pielęgniarstwa jako nauki staje się więc konieczne stosowanie metod umożliwiających poznanie wewnętrznych doświadczeń człowieka, a nie tylko świata podlegającego obserwacjom zewnętrznym” [5]. Nasz zawód szczególnie sprzyja własnemu rozwojowi, zarówno przez zdobywanie wiedzy o człowieku w kontakcie z innymi ludźmi, zwłaszcza cierpiącymi, poprzez obcowanie z ich słabością, strachem, często beznadziejnością, jak też przez ciągle dokonywanie wyboru, który nieodłącznie towarzyszy każdemu naszemu działaniu. Świadomy wybór wartości, sposobu działania i postawy wobec cierpiących zapewniają dobre wykonywanie naszego zawodu. (...) Pielęgniarka powinna być przede wszystkim dobrym człowiekiem, który niezależnie od pełnionej roli społeczno-zawodowej i różnorodnych sytuacji w środowisku pracy będzie przejawiał i urzeczywistniał swoje człowieczeństwo” [6]. Jeśli chcemy spodziewać się szacunku społecznego, to musimy wiedzieć i pamiętać o tym, że jest on zależny od wartości, jakie reprezentujemy, od zasad moralnych, jakie uznajemy w codziennej pracy. Pielęgniarstwo stanowi zawód szczególny, być przy osobie, która walczy z chorobą, cierpieniem i niejednokrotnie traci nadzieję na zwycięstwo, jest chyba jedną z najtrudniejszych umiejętności. Myślę, że każda z nas po ukończeniu nauki staje przed wyborem własnej drogi zawodowej. Chcemy być dobrymi pielęgniarkami, ale tylko być – to mało. Trzeba jeszcze decyzji: jak być, a więc jak nadać sens własnemu byciu. „Być (...) świadomością osoby nieświadomej, miłością życia dla samobójcy, nogą osoby jej pozbawionej, oczyma ślepego, środkiem poruszania dla dziecka, wiedzą i ufnością dla matki i ustami dla tych, którzy są za słabi, aby mówić...” (Virginia Henderson).

Wstępując do zawodu, podejmujemy zobowiązania, by rzetelnie wykorzystać wiedzę, wzbogacać ją nieustannie oraz przestrzegać wartości i określonych zobowiązań moralnych. Nadrzędną wartością dla pielęgniarki powinien być przede wszystkim szacunek dla godności osoby ludzkiej. Potwierdzają to słowa Jana Pawła II, które warto traktować jako przesłanie dla naszego zawodu: „Każdy ... byt ludzki posiada godność, która niezależnie od tego, że osoba istnieje zawsze w konkretnym kontekście społecznym i historycznym

– nigdy nie może być umiejscawiana, okaleczana lub zniszczona, lecz przeciwnie powinna być uszanowana i chroniona (...) Wszelako zawsze i wszędzie człowiek jest zawsze człowiekiem w pełni swojego ludzkiego wymiaru”.

Troska o zachowanie godności jest troską o własny poziom życia duchowego, moralnego i społecznego. Godząc w godność innej osoby, godzi się w godność samego siebie. Podstawowe cele i wartości zawodu pielęgniarki określa Kodeks Etyki Zawodowej, którego postanowienia i interpretacje stanowią wytyczne dla zachowań związanych z jego wykonywaniem. Podejmowanie decyzji etycznych wobec chorego i członków zespołu terapeutycznego zobowiązuje do znajomości zasad moralnych zawartych w etyce ogólnej i kodeksie etyki pielęgniarstwa. A zatem „Stawanie się pielęgniarką nie jest tylko sprawą nabycia określonych umiejętności i przyswajania form zachowania właściwych dla określonych sytuacji zawodowych. Jest także sprawą poznania przez nią wartości moralnych zawodu w taki sposób, który wywrze głęboki wpływ na jej intelekt, osobowość i styl życia” [7].

Do szczególnie ważnych zasad etycznych w praktyce pielęgniarstwa zaliczyć należy: dobroć, niezależność, sprawiedliwość, prawdomówność, etykę troski. Są to zasady rządzące codzienną praktyką pracy z pacjentem. Nasza działalność zawodowa obejmuje cztery ważne aspekty, takie jak: promocja zdrowia, zapobieganie chorobie, przywracanie zdrowia, łagodzenie cierpienia. Realizujemy te powinności, pomimo wielu trudności i przeszkód, jakie niesie codzienne życie, przemęczenie, zbyt wielka liczba pacjentów przypadających na jedną pielęgniarkę. Musimy pamiętać, że żyjemy w czasach, w których pomiędzy chorego człowieka a nas wkraczają supertechnologie. Najdoskonalsza aparatura nie zastąpi uśmiechu, uścisku dłoni, życzliwej rozmowy. „To, co wychodzi z naszych ust, jest pewnego rodzaju **magią słowa**” (ks. prof. Tischner). Przecież to pielęgniarki jako pierwsze nawiązują kontakt z pacjentem od chwili jego przyścia na oddział do czasu jego wypisania. „po prostu bycie z drugim człowiekiem, nie tylko stanie obok, ale autentyczne odbieranie na tych samych falach, by go zrozumieć” [8]. Bardzo ważne, by między chorym a pielęgniarką nawiązała się nie wzajemnego zaufania.

Każda z nas ma własną hierarchię wartości ukształtowaną przez wiele czynników, np. religię, kulturę czy doświadczenie życiowe. Chorzy również mają własne systemy wartości, które bardzo często różnią się od naszych. Dokonując jakiegokolwiek wyboru związanego z moim zawodem, zawsze staram się rozważyć nie tylko swój punkt widzenia, ale także sytuację chorego. Pracując na oddziale chirurgii, nieraz na swojej drodze napotykam dylematy etyczne, czasem jest to pozornie błahy problem, a innym razem dokonanie właściwego

wyboru wydaje się trudne, prawie niemożliwe. Często rodzą się pytania po skończonym dyżurze: Czy postąpiłam słusznie? Może powinnam zachować się inaczej? „Etyka jest jedna, sytuacji w życiu zawodowym i prywatnym bardzo wiele i w tej mnogości postaw, oczekiwań czy praw i sposobów różnych osób i grup społecznych nie może zatracić się zasadnicza idea zawodu medycznego, zawodu pielęgniarki i położnej; **Dobro człowieka stanowi wartość najważniejszą**”.

(dr G. Rogala-Pawelczyk).

PIŚMIENNICTWO

[1] Ustawa o Samorządzie Pielęgniarek i Położnych z dnia 19 kwietnia 1991 r.

[2] Ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej z dnia 5 lipca 1996 r.

[3] Kodeks Etyki Zawodowej Pielęgniarek i Położnych zatwierdzony na 4 Krajowym Zjeździe 9 XII 2004.

[4] Wrońska I, Mariański J. Etyka w pracy pielęgniarskiej. Czelej, Lublin 2002; 84.

[5] Poznańska S, Płaszewska-Zywko L. Wybrane modele pielęgniarstwa. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2001; 184.

[6] Wrońska I, Mariański J. Wartości życiowe młodzieży na przykładzie szkół pielęgniarskich, Lublin 1999; 325.

[7] Wrońska I. Podstawy etyki pielęgniarskiej. PTP, Warszawa 1993; 5.

[8] Łukiewicz-Kostro R. Edukacja holistyczna – kaprys znudzonej cywilizacji, czyli szansa na rozwój człowieka XXI w. Zdrowie Publiczne 2005; 115: 359-364.

Adres do korespondencji:

Maria Korczak
Oddział Chirurgii Ogólnej
Wojewódzki Szpital Zespolony w Kielcach
25-736 Kielce, ul. Grunwaldzka 45

